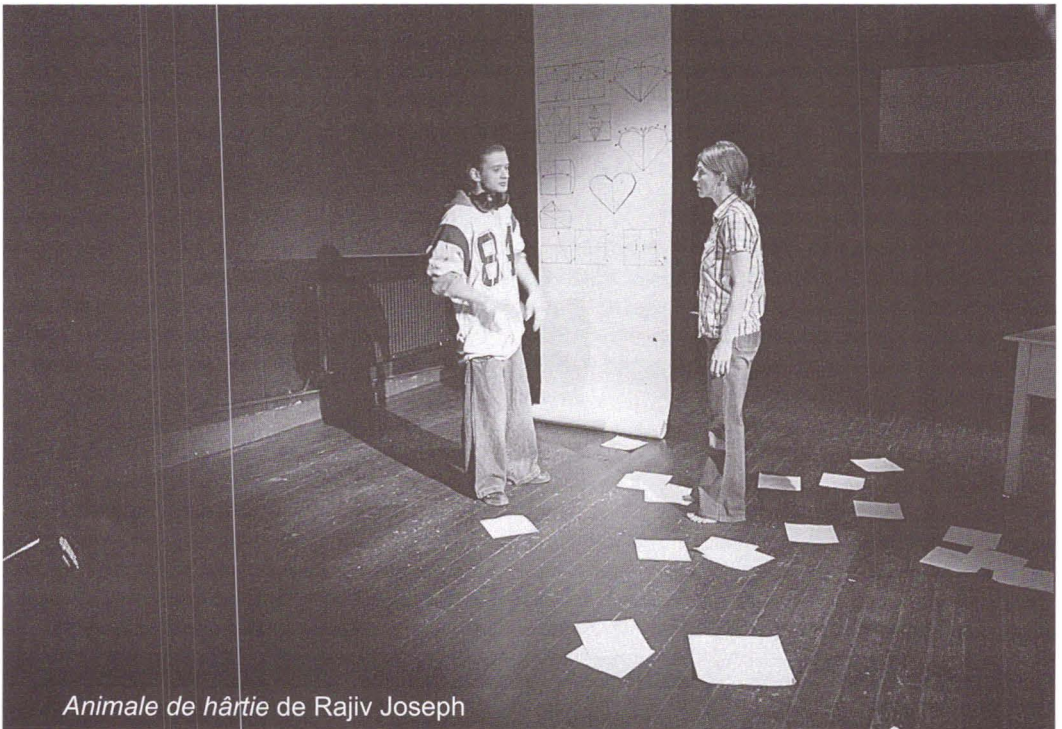

FESTIVAL ATELIER, Baia Mare

Nicolae PRELIPCEANU

*Lumea Atelierului de teatru
în șapte zile*

De câțiva ani, în iunie, la **Baia Mare**, se întâlnesc trupe de teatru românești și – mai rare – din străinătate, la **Festivalul „Atelier“** pe care l-a inițiat dramaturgul Radu Macrinici, încă din 1992. Trebuie repede spus că Baia Mare nu găzduiește acest festival, aflat în iunie 2009 la a șaptesprezecea ediție, decât din 2007. Douăsprezece ediții s-au desfășurat la Sfântu Gheorghe, iar două, în 2005 și 2006, la Sighișoara. Festivalul Internațional de Teatru „Atelier“ este o creație care a prins și la Baia Mare așa cum, aflu din extrasele de presă de altădată, prinsese și la Sântu Gheorghe și, mai puțin – căci nu a prea avut timp – la Sighișoara. Festivalul este unul competitiv, dar asta nu-i împiedică pe organizatori să invite și alte spectacole decât cele înscrise în concurs, pentru a fi văzute de publicul din Baia Mare și de ceilalți spectatori, obișnuiți, ai unui festival de teatru.

Animale de hârtie de Rajiv Joseph

Povești adevărate, complet inventate de Peca Ștefan

Dar să enumăr, mai întâi, spectacolele din concursul de anul acesta, urmărite pe tot parcursul celor șapte zile de juriul format din: Doru Mareș (președinte), Corneliu Dan Borcia, Mihai Lungeanu, Dana Puiu și Claudiu Groza. Festivalul a debutat cu un spectacol experimental francez, *Stare febrilă*, semnat de Dennis Chabroulet, o coproducție a Théâtre de la Mezzanine din Paris, Teatrul de Marionete, Teatrul Clasic „Ioan Slavici” și Casa de Cultură a Municipiului Arad, jocuri cu obiecte, limbaj corporal, muzică și dans. Teatrul de Stat Oradea, Trupa Szigligeti, a fost prezent, în aceeași primă seară a Festivalului, cu spectacolul în limba maghiară *În aburi* de Nell Dunn, o sumă de povești despre o lume din cartierele sărace, în regia lui Meleg Vilmos. A doua seară, cei prezenți la Baia Mare au avut ocazia să vadă un *Hamlet* sui-generis, pus în scenă de Gelu Badea, la Teatrul de Nord – Satu Mare, o interferență cu legendele postshakespeareiene, ca să numim astfel povestea cu Dracula. În aceeași seară, a avut loc spectacolul *Game Spotting*, „p(r)e texte” de Thorvaldur Thorsteinsson, pus în scenă de Etta Ermini Dance Theatre – Londra. Cu o coregrafie inspirată de *hip hop*, acrobație și improvizație, *Game Spotting* a fost o pată de culoare în peisajul acestei ediții a festivalului „Atelier” Monologul, sau, ca să mă păstrez în pas cu vremea anglofonă, one man show-ul, *Cum am mâncat un câine*, de Evgheni Grișkovet, a fost interpretat de Theo Marton, în regia lui Adi Iclenzan, o producție a centrului Multimedia Teatru 74 – Târgu Mureș. *Jocul de-a vacanța (opțiune 9) „după Mihail Sebastian”* și-a intitulat producția de la Teatrul Municipal Baia Mare Radu Afrim. Spectacolul este o actualizare a celebrei povești de dragoste estivală a lui Mihail Sebastian, într-un ritm nebunesc, iar totul se petrece – cum altfel? – chiar între angajații unei firme din zilele noastre. Spectacolul a plăcut cel mai mult juriului, astfel încât, la final, a câștigat premiul cel mare.

Paricidul, „one puppet show“ de Ion Sava, cu un păpușar și un comper, a fost ceea ce au putut vedea spectatorii băimăreni, ba chiar și juriul, în cea de-a treia seară, după spectacolul semnat Afrim. A patra seară au umplut scena Teatrului Municipal din Baia Mare cele trei mari actrițe – care, finalmente, au întrunit, într-un amplu ex-aequo, opțiunile juriului la categoria „Cea mai bună actriță“ – Dorina Lazăr, Coca Bloos, Emilia Dobrin, în producția Teatrului Odeon din București, *Șefe!e*. Povestea celor trei femei fără importanță care se joacă, în imaginația lor și cu imaginația lor, de-a femeile de lume, nu fără a se da de gol din când în când, punându-se, adică, pe locul modest, real, pe care îl au în societatea postbelică austriacă, a prilejuit adevărate momente de încântare tuturor celor prezenți în sală.

Hikaru Otsubo este un vizitator obișnuit al Festivalului, debarcând prima oară în România acum exact 15 ani, așa cum singur mărturisește. Spectacolele sale de dans și mișcare corporală sunt întotdeauna lucrate cu mîgală și atenție, cu o răbdare pe care, însă, nu tot spectatorul român o poate împărtăși. Anul acesta, spectacolul Companiei Koto-Otsubo-Butoh din Tokyo s-a intitulat *Shiraito / Un fir strălucitor*. Teatrul Tandem din Piatra Neamț a fost, cumva, la polul opus. *Povestea poveștilor* a adunat texte de Ion Creangă, Mircea Nedelciu, George Călinescu, Luca Pițu + patru cântece de Ada Milea. Interpreți: Maria Hiboski, un real talent, Gheorghe Hiboski și Cristina Bodnărescu, aceasta din urmă artificială și vădit jenată pe alocuri de turnura exagerat de vulgară pe care o lua spectacolul.

Deși plasat „în deschidere“ de la ora 18, spectacolul Teatrului Ariel Underground – Târgu Mureș, cu piesa lui Rajiv Joseph, *Animale de hârtie*, în regia lui Gavril Cadariu, a fost, pentru subsemnatul cel puțin, revelația Festivalului. Trei actori cu interpretări nuanțate, sensibile, naturale de parcă rolul nu ar fi fost decât însăși fața lor din viață, au încântat pur și simplu publicul de pe scena băimăreană (nu, nu vă mirați, așa se face azi „atelierul“ micșorând scena și lăsând loc acolo, de obicei pasiv, și spectatorilor, înghesuiri pe scaune incommode, parcă inexistente de data aceasta): Elena Pirea, Marius Turdeanu și studentul, debutant pe o scenă profesionistă, Andrei Chiran. A fost premiat doar studentul pentru prestația sa de debutant, marele și pe nedrept, după mine, perdant fiind Marius Turdeanu, o prezență desăvârșită, un profesorul Miroiu american, față cu origami-ul. Fără a evita „rețetele“ dramaturgului a reușit construcția unei piese în egală măsură sensibilă, adresându-se – vai! – sufletului, și postmodernă *comme il faut* (dacă tot este autorul un Rajiv din Statele Unite ale Americii, poate suporta și un franțuzism – *n'est-ce pas?* – demodat). În schimb, imediat următoarea reprezentație, cu *Welcome to Romania*, text și regie de Theo Hergheliegiu, de la Teatrul „Mihai Popescu“ – Târgoviște, a deziluzionat de la text la interpretare și la regie, care a abuzat de fanfară (nu a fost deloc un final „en fanfare“) pentru a suplini carențe de text și de interpretare. Povestea limacșilor transformați în oameni, care își trimit reprezentantul să cumpere dreptul lor de a se stabili în această țară depopulată, România desigur, ajunsă la 24 de locuitori, cu – nici mai mult nici mai puțin – suma de 3 miliarde euro pe cap de limax-om, m-a siderat și nu a prea prins nici publicul mai înclinat să se bucure de orice zgomot sau „inovație“ logică.

Cu aceasta, reprezentațiile pentru concurs s-au încheiat. Ceea ce nu înseamnă că ele au fost singurele spectacole pe care le-am putut vedea în Festival. Dacă anul trecut secțiunea „Portrete în Atelier“ i-a fost dedicată lui Radu Afrim, anul acesta portretul a fost acela al teatrului local, gazdă generoasă, ba chiar organizator al Festivalului, prin directorii săi, Marilena Frențiu și Nicolae Weisz, acesta din urmă prezent mereu și sărind în ajutorul tuturor, dar și prin toți ceilalți angajați,

prezenți la datorie multe ore pe zi. Astfel încât am mai văzut o *Casa Bernardei Alba* de Lorca, în regia lui Kincses Elemer, cu destule stângăcii, dar și cu o variantă mai puțin obișnuită a personajului principal, interpretat de actrița Inna Andriucă, în celelalte roluri fiind distribuite: Aurora Prodan (*Maria Josefa*), Wanda Farcaș (*Angustias*), Sanda Savolszki (*Magdalena*), Ariana Presan (*Amelia*), Diana Podăreanu (*Martirio*), Gabriela Chirilă (*Adela*), Dana Bărbosu (*La Poncia*), Magdalena Nemeș (*Servitoarea*) și Alina Szasz, în decorurile și costumele lui Mihai Vălu. Același regizor, altă piesă: *Sarah Bernhardt sau Strigătul langusteii*, în interpretarea cu nuanțe a Aurei Prodan, o actriță cu experiență în teatru și în schimbarea registrelor, și Valeriu Doran, un abil interpret al unui rol nu tocmai ușor nici el, din cauza destulelor schimbări de unghi și chiar de... rol în rol. Scenografia puțin cam încărcată, i-a aparținut Klarei Labancz. *Povești adevărate complet inventate despre Baia Mare* este un text ingenios al lui Peca Ștefan, care s-a demonstrat pe sine ca profesionist al scriiturii după cele mai clare reguli. Proiectul, ca să mă exprim în ton cu epoca în care, orișicânduși, mai trăiesc, este amplu: dramaturgul și regizoarea, Ana Mărgineanu (autoarea ideii), vor împânzi țara, mai precis orașele unde e teatru, firește, cu piese despre locul respectiv (nu, nu „locația” vă rog...). Până acum, a mai fost jucată o piesă despre Piatra Neamț, echipa vădindu-și preferința pentru orașele cu nume din două cuvinte... Spectacolul are în centru cel puțin trei actori cu performanță excelentă, Ioan Codrea, cu patru roluri, Gabriela Chirilă, cu trei, și Sorin Miron cu trei. Aceștia se rețin prin naturalețe și trăire pe dinăuntru a ceea ce poate fi interiorizat într-o asemenea piesă. Cel de-al patrulea spectacol din seria „Portret în Atelier” *Ivan Turbincă, omul care a speriat moartea... sau nu*, o dramatizare spirituală după Ion Creangă de Radu Macrinici, în maniera, obișnuită azi, de a actualiza cu bătaie spre SF (mă rog, chiar povestea lui Creangă se pretează la asemenea viziuni) a fost unul mai ales de efecte, dar și dându-i prilejul lui Sorin Miron să fixeze în memoria spectatorilor un profil de actor complex și dăruit profesiei sale. Nici Ionuț Mateescu, un comic de registru cam redus, dar de succes, remarcabil, de altfel, și-n spectacolul lui Radu Afrim, nu s-a lăsat mai prejos, în rolul *Moartea*. Iar Gabriela Chirilă a mai marcat un punct cu un Aghiută foarte versatil. Ca și anul trecut, Fundația Accumm, adică soții Petru Maier-Bianu și Verona Maier, au fost prezenți hors concours cu *O autobiografie pierdută*, care ar fi trebuit să fie o lectură expresivă, vag scenică, a unor texte de proză, după romanul *Inventarul iernilor*, al celui dintâi. Dar autorul și-a asumat și rolul de regizor și a lăsat frâu liber actriței Eliza Bercu-Bordeanu, care una pronunța și alta juca. Să nu mai spun despre costumația absolut nepotrivită cu povestea. În paralel cu bătlăile de pe scene, dimineața au mai fost, un colocviu final, sugestiv intitulat „Ionesco vs. Ionescu” un festival de spectacole radiofonice, organizat cu sprijinul Societății Culturale „Eugen Ionescu” din Slatina și a Teatrului Național Radiofonic, reprezentat de regizorul Mihai Lungeanu. Titlul, de asemenea inspirat, *Lumea în șase zile... după Ionesco*, un *workshop* condus de coregraful japonez Hikaru Otsubo, trei lansări de carte și proiecții de filme despre tot atâția oameni de teatru, Yoshi Oida, Jacques Lecoq și Ariané Mnoushkine, organizate de Editura ArtSpect / Centrul Internațional pentru Artele Sapectacolului / ArtHoc. Vocea lui Ionesco a răsunat la începutul fiecărui spectacol, chemând publicul în sală cu o recitare-cântec de neuitat, cred, pentru cei care au auzit-o. Un semnal sonor care a fost mai mult decât atât, o marcă în anul centenar al marelui dramaturg.

Nu știu dacă Radu Macrinici ambiționează să adune la acest festival tot ce este mai bun în domeniul teatrului atelier în lume. Ar fi să alerge după o himeră.

O idee, totuși, își poate face orice spectator despre rigorile acestui tip de teatru, dar, dincolo de asta, un spectator asiduu al celor șapte zile poate înțelege multe lucruri despre teatru care, altfel, îi pot rămâne străine. Festivalul Internațional de Teatru Atelier este unul care își întoarce fața și spre public, nu numai spre profesioniștii domeniului, aceștia fiind puși să facă, implicit, o educație (vai, ce cuvânt urât azi!) a celor care vin la teatru, cu atât mai mult cu cât cei pe care i-am văzut în sălile de la Baia Mare erau preponderent tineri.

Oana STREZA

Alexandru ȘTEFAN

Recenzii experimentale

Se spune că în situații-limită se testează adevărații prieteni; afirmația s-a dovedit valabilă și în cazul **Festivalului Internațional de Teatru „Atelier“**, desfășurat în perioada **20–27 iunie 2009 la Baia Mare**. Susținătorii acestei manifestări, ajunsă la adolescența vârsta de 17 ani, printre care remarc un grup de artiști plastici care și-au donat creațiile drept premii, au dat prilejul organizatorului deja bine cunoscut – Radu Macrinici – să strângă rândurile în jurul Teatrului Municipal Baia Mare.

Este însă greșit să judecăm atât festivalul cât și modalitatea de selecție a spectacolelor prin prisma perfecțiunii scenice. Scopul acestei manifestări teatrale este de a căuta expresii scenice noi, mai mult sau mai puțin justificate, ținând cont doar de două concepte de bază: armonia și echilibrul. Poate din această cauză, nu am exagera afirmând că avem de-a face cu un festival ce îndrăznește să concureze cu Bienala de la Wiesbaden.

Și pentru că istoria își are propriile paradoxuri și coincidențe stranii, tocmai în acest an, 2009 – anul degringoladei economice și al haosului financiar, paravan convenabil pentru un declin al umanului, – se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui Eugen Ionescu. Ce alt „făcător“ de teatru exprimă mai ambiguu, mai complex, mai inteligent și ironic micimea, golul și eșecul unei lumi „împiedicate“ uniformizate și aflate în treabă, dar căreia nu-i iese nimic? Pentru că sărbătorirea centenarului nașterii sale a fost interzisă în România de Marie-France Ionesco, fiica autorului și singura deținătoare a drepturilor de autor, Radu Macrinici s-a strecurat cu dibăcie prin birocrăția artistică, îndrăznind să organizeze cu ajutorul Societății Culturale „Eugen Ionescu“ și a Teatrului Național Radiofonic un festival de spectacole radiofonice. Astfel, *Cântăreața cheală*, *Delir în doi*, *Noul locatar*, *Victimele datoriei* și alte piese au fost ascultate de publicul baimărean asemeni emisiunilor de la Radio Europa Liberă pe vremea cenzurii comuniste. Festivalul Internațional de Teatru „Atelier“ l-a ales în mod simbolic ca excelență patronatoare a acestei ediții pe Eugen Ionescu, iar vocea lui imprimată pe bandă a făcut, seară de seară, invitația în sala de spectacol: „*Mesdames, messieurs, mesdemoiselles...*“

Femeia în aburi...

Este deja un loc comun faptul că actorii maghiari au tenacitatea, forța și exercițiul capabile să susțină roluri excepționale și dificile. S-a întâmplat astfel și cu